

4. Мних М.В, Страхування як механізм надання підприємницької діяльності та соціального захисту населення. / М.В. Мних – К.: Знання України, 2004. – 428.
5. <http://www.agroconf.org/uk/node/5429>.

Annotation. *In the article examine the possible ways of market of insurance of agricultural risks development. Separate component strategies of market of agrostrakhuvannya development are offered in Ukraine.*

Key words: *insurance market, insurance company, agricultural enterprise, risk, insurance product.*

33

УДК 336.71

О.І. Скоробогач, викладач, Чортківський інститут підприємництва і бізнесу ТНЕУ, м. Чортків

РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У статті розглянуто сутність процесів злиття та поглинання і їх роль у формуванні конкурентоспроможної банківської системи України.

Ключові слова: *глобалізація, банк, банківська система, злиття, поглинання, конкурентоспроможність, капіталізація.*

Постановка проблеми. В умовах глобалізації сучасної світової економіки вагомого значення набуває проблема забезпечення ефективного розвитку банківської системи України, що вимагає удосконалення існуючих і розроблення нових науково обґрунтованих способів реструктуризації та підтримки вітчизняної банківської системи.

Крім того, ризики та істотні втрати, пов'язані із впливом фінансової та економічної кризи, спонукають банки до пошуку нових способів функціонування та розвитку банківської системи України. Важливим способом реструктуризації, а в умовах кризи – особливо, є процеси злиття та поглинання. Успішне здійснення процесів злиття та поглинання є передумовою і важелем ефективного розвитку вітчизняної банківської системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процеси злиття та поглинання широко розглядаються в дослідженнях багатьох зарубіжних авторів, зокрема в працях Гохан Патрик А., Доналд Депамафиліс, Рід Ф., Моросіні Пьєро, Стеджер Ульріх, Греймс Дінз, Фріц Крюгер, Стефан Зайзель, Л.Ніколаєва та інших. У вітчизняній науковій літературі ця проблематика знайшла відображення в працях С.В. Башлай, О.В. Мірошніченко, Р.Гриценко, Ю.В. Ліневич, І.А. Зарицької, О.Ю. Пронін, А.Степаненко, К. Черкашина та інших.

Аналіз публікацій і результатів світового досвіду використання процесів злиття та поглинання у подальшому розвитку банківської системи країни показав, що такі процеси стосовно українських умов можуть стати істотним елементом підвищення ефективності розвитку банківської системи України. Досвід зарубіжних країн свідчить, що процеси злиття та поглинання сприяють збільшенню прибутку через диверсифікацію продукту, зниженню собівартості банківських послуг, а також сприяють підвищенню стійкості банків. Як стверджують наукові публікації, зараз в Україні сформувалися передумови, коли можлива нова хвиля злиттів і поглинання. Одним із найважливіших завдань нашої держави повинно бути вироблення стратегії і створення умов для активізації процесів злиття і поглинань.

Постановка завдання. Метою даної статті є обґрунтування процесів злиття та поглинання як найдієвішого інструменту для створення високо капіталізованої банківської системи в Україні.

Виклад основного матеріалу. При аналізі процесів злиття і поглинання, доцільно було б з'ясувати їх сутність. Так, згідно зі статтею 26 Закону України «Про банки і банківську діяльність» реорганізація банку здійснюється добровільно за рішенням його власників або примусово за рішенням Національного банку України. Реорганізація може здійснюватися шляхом злиття, приєднання, поділу, виділення, перетворення.

Процеси злиття та поглинання мають певну класифікаційну характеристику. Можна зробити класифікацію цих процесів за масштабами діяльності банків. Так, розрізняють два види злиття і поглинання:

- 1) національні;
- 2) транснаціональні.

Виділяють також наступні види злиттів та поглинань:

- 1) дружні злиття та поглинання;
- 2) ворожі.

Процеси злиття та поглинання вважаються важливим способом реструктуризації банківської системи України, що сприяють: збільшенню присутності на ринку, що виражається у розширенні клієнттури банку; зниженню витрат за рахунок економії на масштабах, зменшенню податкових зобов'язань і більш ефективному розміщенню ресурсів; збільшенню прибутку через диверсифікацію продуктів і універсалізацію діяльності; диверсифікації та оптимізації кредитних ризиків, оптимізації організаційної та управлінської структур; виконанню нормативних вимог НБУ; поліпшенню репутації банку [8, с. 64].

Процеси злиття та поглинання є втіленням останніх видозмін в світових економічних процесах в цілому та в банківському секторі зокрема. Дані процеси сприяють ефективному використанню реальних конкурентних переваг новостворених банків в умовах посилення конкурентного протистояння. На даному етапі розвитку економіки України банківські злиття та поглинання можуть виступити ефективним інструментом для створення високо капіталізованої банківської системи України [5, с. 225].

Процес формування багатьох переваг реорганізації банків шляхом злиття та поглинання пов'язаний із проблемою нарощування капіталу. Дана проблема зросла після прийняття Верховною радою України закону України, згідно з яким вносяться зміни щодо форми створення банків (виключно у формі відкритих акціонерних товариств або кооперативного банку) та мінімального розміру статутного капіталу на момент реєстрації банку (не менше 10 мільйонів євро).

Останнім часом в Україні все частіше розглядається питання підйому економіки країни за допомогою процесів злиття та поглинання. Про це свідчить прийняття Національним банком України постанови, яка має стимулювати банки до об'єднання – це прийняття постанови НБУ № 683, від 18 листопада 2009 зареєстрованій в Мін'юсті 10 грудня. Згідно з постановою, внесено зміни до «Положення про особливості реорганізації банків за рішенням їх власників», а саме: постанова максимально спрощує процедуру злиття банків, знижуючи вимоги до їхнього статутного капіталу. Зокрема, регулятор планує скасувати норму про те, що сума статутних капіталів банків, що реорганізуються, повинна дорівнювати сумі капіталів банків- правонаступників, але не менше 10 млн. євро. Також кредитні установи можуть проводити реорганізацію без ліквідації юридичної особи та дострокового задоволення вимог кредиторів. На відміну від реорганізації шляхом злиття, приєднання, поділу і виділення, у разі зміни форми власності банки не повинні письмово повідомляти про своє рішення кредиторів і публікувати оголошення в пресі [2, с. 1].

Значення процесів злиття і поглинання у банківській сфері постійно зростає. Пов'язано це із розвитком інформаційних технологій, оскільки більша частина технологій однакова для малих та великих банків, але тільки останні мають більше ресурсів для їхнього використання.

Варто зазначити, що у світовій практиці стимулювання процесів злиття та поглинання, в ході яких проблемні банки включаються до складу фінансово-стійких і сильних банків (місцевих чи іноземних), являється одним із способів реструктуризації банківської системи взагалі. Голова Ради Нацбанку України Петро Порошенко зазначив: «Криза показала, що банківська система України не готова до таких викликів, тому на банківський сектор чекає хвиля злиття і поглинань, кількість банків буде скорочена». Крім того, зацікавленість держави до прийняття подібних рішень зумовлена мінімальним витратами з державного бюджету на порятунок неплатоспроможних банків та на виплату вкладів.

Так, в Україні станом на 01.01.2010 р. у стадії ліквідації перебуває 14 банків від загальної кількості банків, зареєстрованих в Україні. Саме такі банки є основними претендентами на консолідацію з більш ефективно працюючими банками.

Процеси злиття та поглинання сприяють забезпеченню економічного зростання. А саме: в результаті міжбанківських злиттів та поглинань відбувається концентрація капіталу, яка надає можливість фінансувати капіталомік

проекти та проходить злиття банків з не фінансовими організаціями, що призводить до утворення фінансово-промислових груп, що сприяє економічному зростанню країни [3, с. 132].

З метою досягнення позитивного ефекту у процесі об'єднання необхідне ретельне планування інтеграції всіх напрямів діяльності банків, оцінки витрат і організації системи управління ризиками, що супроводжують процеси реорганізації.

Однак, незважаючи на деякі проблеми, можна стверджувати, що реструктуризація вітчизняних банків за допомогою процесів злиття та поглинання є важливим інструментом піднесення економіки в цілому. Це відбувається за наступних чинників:

- банки, які утворилися в результаті об'єднання мають конкретні переваги перед іншими банками, адже збільшується їх присутність на ринку, що виражається у розширенні клієнтури банку;

- за умов створення таких об'єднань збільшується прибуток через диверсифікацію продуктів і універсалізацію діяльності;

- в результаті таких об'єднань знижуються витрати за рахунок економії на масштабах, відбувається зменшення податкових зобов'язань і більш ефективне розміщення ресурсів;

- банківські об'єднання сприяють диверсифікації та оптимізації кредитних ризиків, оптимізації організаційної та управлінської структур;

- банківські об'єднання мають більше ресурсів для використання новітніх технологій;

- у результаті даних об'єднань відбувається реструктуризація неплатоспроможних фінансових інститутів та підвищується рівень капіталізації банку, поліпшується репутація банку.

Все це підтверджує існуючий взаємозв'язок між створенням таких об'єднань та підвищенням конкурентоспроможності банківської системи країни. Цей зв'язок пояснює доцільність активного використання процесів злиття та поглинання в подальшому розвитку національної економіки.

Висновки. У результаті проведеного дослідження визначено, що на сьогодні в Україні головне не кількість банків, а насамперед концентрація банківського капіталу, від рівня якої залежить життєздатність вітчизняної фінансової системи. Здійснюватися така концентрація має за допомогою процесів злиття та поглинання. Адже дані процеси сприяють формуванню та ефективному використанню реальних конкурентних переваг окремих банків в умовах посилення конкурентного середовища. Як зазначив директор Інституту економіки і прогнозування НАНУ Валерій Гесць: «Злиття і поглинання в банківській системі не уникнути. Тут ідеться не про банкрутство, а про злиття, поглинання і реструктуризацію, – сказав економіст. – Спонтанно або на базі певних підходів, але це обов'язково станеться».

Україна, як і інші країни, гостро потребує реструктуризації банківської системи шляхом використання процесів злиття та поглинання. Проте процес

використання даних способів реструктуризації слід почати з етапу наукових досліджень, на якому визначити ті методи, які найбільше відповідають умовам України.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» №2121-III від 7.12.2000 р.
2. Постанова Правління Національного банку України «Про затвердження Змін до Положення про особливості реорганізації банку за рішенням його власників» №683 від 18 листопада 2009 р.
3. Башлай С.В., Мірошниченко О.В. Злиття та приєднання в банківському секторі України. // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – №1. – С. 131-137.
4. Бобиль В. Механізм стабілізації банківської системи України в період фінансової кризи. // Банківська справа. – 2009. – №5. – С. 25-32.
5. Кириченко О.А., Мелесик С.В. Економічна безпека банківської системи України в умовах глобальної фінансової кризи // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №8. – С. 223-231.
6. Пронін О.Ю. Особливості процесів злиття і поглинання у фінансово-банківському секторі. // Фінанси України. – 2005. – №8. – С. 106-122.
7. Степаненко А. Теорія і практика реорганізації та реструктуризації банків. // Вісник НБУ. – 2004. – №3. – С. 4-8.
8. Уманців Ю. Розвиток національної банківської системи в умовах глобалізації світової економіки. // Вісник НБУ. – 2006. – №10. – С. 60-65.

Annotation. *In articles the essence of processes of merge and absorption and their role in formation of competitive bank system of Ukraine are considered.*

Key words: *globalization, bank, bank system, merge, absorption, competitiveness, capitalization.*